

خپریدل: عمومي

۷ دسمبر ۲۰۱۸

اصل: انګليسي

عمومي اسامبله

امنيت شورا

د امنيت شورا
درې اوباييم کالعمومي اسامبله
دره اوباييمه ناسته
د اجنډا ۴۰ ماده
د افغانستان حالت

د افغانستان وضعیت او پر نړيواله سوله او امنيت يې اغيزې

د عمومي منشي راپور

لومړۍ پيژندنه

۱. اوسنی راپور د عمومي اسامبلې د ۶۸/۱۱ پريکړه لیک او د امنيت شورا د ۲۴۰۵ (۲۰۱۸) پريکړه لیک په تعقيب، په کوم کې چې له عمومي منشي څخه غوښتل شوي و، چې په هرو دريو مياشتو کې د افغانستان د وضعیت په اړه راپور ورکړي، وړاندې کيږي.

۲. زما د مخکني راپور (A/73/374-S/2018/824) له خپریدو راهيسې، چې د ۲۰۱۸ کال د سپتمبر پر ۱۰ خپور شو، دغه راپور د سياسي، بشري، پرمختيايي او بشري حقونو د هڅو په ګډون، په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د فعاليتونو په اړه تازه معلومات وړاندې کوي.

دويم. اړوند پرمختګونه

۳. د ولسي جرګې ټاکنې د مهال ویش سره سم د اکتوبر پر ۲۰ ترسره شوې. اوږدو ځنډونو او په پراخه کچه عملياتي ستونزو ته په غبرګون کې، د ټاکنو خپلواک کميسيون د رايې اچونې په ځينو مرکزونو کې د يوې بلې ورځ لپاره رايه اچونه وغځوله. د ټاکنو پر ورځ تاوتریخوالي خپل اوج ته لوړ شو، چې په ۲۰۱۸ کال کې يوازې په يوه ورځ کې د ملکي تلفاتو د تر ټولو د لوړ شمير لامل شو. په کندهار کې د طالبانو په يوه برید کې د دوو لوړ پوړو امنيتي چارواکو تر وژنې وروسته ټاکنې د يوې اونۍ لپاره وځنډول شوې. د رايه اچونکي د تصديق لپاره د بايو ميټرک د کارونې پر سر شخړه هم تر ټاکنو پر مخکې او هم وروسته پراونو حاکمه وه څرنګه چې د ټاکنو مديريت کوونکو ادارو او سياسي ګوندونو په دې اړه خبرې اترې ترسره کړې، چې آيا هغه رايې چې له بايو ميټرک پرته کارول شوي، وشميرې که څنګه. سياسي مشرانو د ۲۰۱۹ د اپريل پر ۲۰ د پلان شويو ولسمشريزو ټاکنو لپاره د ټيکيتونو پر جوړونې پيل کړی. د افغانستان د پخلاينې لپاره د امريکا د متحده ايالاتو د ځانګړي استازي په څير د زلمي خليلزاد ګمارنې د سولې هڅې لا پسې پياوړې کړې. د روسيې فدراسيون د افغانستان په اړه د يوه نړيوال کنفرانس کوربه وه، چې د افغانستان د سولې د عالي شورا او طالبانو استازو په کې ګډون کړی و. د افغانستان او پاکستان ترمنځ اړيکې تر ډيره صميمي وې. د جينوا د وزيرانو د کچې تر کنفرانس مخکې چې د نومبر پر ۲۸ ترسره شو، تياريانې چټکې شوي. په هيواد کې بشري وضعیت لا اوس هم ګرکيچن دی، چې په لوړې کچې له بې ځايه کيدنې، د جګړې اړوند د ترما د قضيو له زياتوالي، وچکالۍ چې د ميليونونو افغانانو د خوړو ناخونديتوب لامل شوې، سره مل دی. له

ایران څخه د کډوالو راستنیدنه په لوړې کچې دوام درلود، چې د افغانستان په لویدیځ کې پر منابعو د لاریات فشار رامنځ ته کولو لامل شوې.

الف. سیاسي پرمختګونه

۴. پر سیاسي چاپیریال د اکتوبر پر ۲۰ د پارلماني ټاکنو لپاره ټاکنیزې تیاریانې حاکمې وې. تر ټاکنو په مخکې میاشتو کې د انتخاباتي مرکزونو لپاره د کارمندانو د ګمارنې، د انتخاباتي مرکز پر بنسټ د رایه اچونکو د لیستونو د راغونډونې، او د ټاکنیزو څارونکو د ټاکلو په ګډون د ټاکنو خپلواک کمیسیون تخنیکي تیاریانې نیولې. د ټاکنیزو شکایتونو له کمیسیون سره په همغږۍ، د ټاکنو خپلواک کمیسیون دغه راز په ۳۳ ولایتونو کې ټاکنیزې ولایتي غونډې ترسره کړې، خو د رایه اچونکو ترمنځ پوهاوی لوړ او د انتخاباتي شریکانو ترمنځ باور زیات کړې. د انتخاباتي کمپاین رسمي موده د سېپتمبر پر ۲۸ پیل شوه، چې هغه سیاسي ګوندونه او نوماندان یې هڅول، چا چې په ولایتي او ولسوالۍ په کچه د ملاتړ بسیجول پیل کړي و.

۵. په داسې حال کې چې تیاریانې روانې وې، سیاسي ګوندونو د درغلیو د مخنیوي د یوې وسیلې په څیر د رایه اچونکو د تصدیق په خاطر د بایو میټریک ټکنالوژۍ د معرفي کولو لپاره خپله غوښتنه جاري وساتله. د سېپتمبر پر ۱۵، د افغانستان د ملي ستر ایتلاف چې له مختلفو سیاسي ګوندونو څخه جوړ شوی ملاتړو پر کمیسیون د فشار راوړلو په یوه هڅه کې په بلخ، هرات او کندهار ولایتونو کې د ټاکنو د خپلواک کمیسیون د ولایتي دفترونو تړل پیل کړل، چې بیا وروسته دغه لړۍ د سېپتمبر پر ۱۸ د ننگرهار ولایت ته هم وغځیده. د سېپتمبر پر ۲۲ د ټاکنو خپلواک کمیسیون اعلان کړه، چې نوموړی کمیسیون به د رایه اچونکو د بایو میټریک تصدیق پروسې د تطبیق مسوول وي، په کومه کې چې به د دوو ګوتو سکن کول، د رایه اچونکي ډیجیټال انځور، د پیژند پانې کاپي کول او د رایه اچونکي د ثبت سټیکر شامل وي. دغه اعلان د سیاسي ګوندونو له خوا د ټاکنو پر خپلواک کمیسیون د چټک فشار ښکاروندی دی، چې تر اعلان وروسته هغوي د ټاکنو د خپلواک کمیسیون د څلورو ولایتي دفترونو تړل پای ته ورسول. د اکتوبر پر ۱۶ د دولت د ملي تدارکاتو ادارې اعلان کړه، چې د احصائې له مرکزي ادارې سره په همغږۍ یې د ډرمالوک جرمنۍ کمپنۍ سره تړون لاسلیک کړی چې د ټاکنو پر ورځ به د رایه اچونکو د تصدیق لپاره د بایو میټریک وسایل برابرېږي. خو بیا هم د مدني ټولني سازمانونو د انتخاباتي مرکزونو د کارمندانو د نورې ګمارنې او روزنې، عامه پوهاوي، د رایه اچونکو د تصدیق د بایو میټریک آلو د لیرد او له دغو وسیلو څخه بیرته د معلوماتو تر لاسه کولو لپاره د لوژیستیکي ترتیباتو او د دغې نوې ټکنالوژۍ د رانغاړلو لپاره د رایه اچونې د ورځې د طرز العملونو د کتنې په ګډون د دغه ناوخته تدارکاتو او د مهمو چارو د ترسره کولو لپاره د لږ وخت په اړه خپلې اندېښنې په ډاګه کړې. ټاکنیزو څارونکو په دې اړه خپلې اندېښنې په ډاګه کړې چې د دغې نوې ټکنالوژي معرفي کول به د ټاکنو د خپلواک کمیسیون ظرفیت لاسپسې وغځوي خو نورې ټاکنیزې تیاریانې ترسره کړې، او نړیوالې ټولنې هم په دې اړه خپلې اندېښنې څرګندې کړې چې تر مشخصو ترتیباتو لاندې به دغه ډول ټکنالوژي د رایې پانېو محرمیت وګواښي.

۶. د ټاکنیزې پروسې په وړاندې د طالبانو له خوا د پام وړ امنیتي ګواښونو له خوا ټاکنیزې تیاریانې لاسپسې ستونزمنې شوې، چې د اعلامیو په خپرولو سره یې رایه اچونکو او انتخاباتي کارمندانو ته اخطار ورکاوه خو په ټاکنو کې ګډون و نه کړي او هغه امنیتي پرسونل یې ګواښل چې د ټاکنو د کارمندانو او مرکزونو د ساتنې لپاره ګمارل شوي وو. تر ټاکنو په مخکې په موده کې ټولټال نهه نوماندان ترور شوي، چې طالبانو د دوو بریدونو مسوولیت منلی. په یوه برید کې چې مسوولیت یې طالبانو پر غاړه اخیستی، د کندهار ولایت د امنیتي قوماندان جنرال رازق په وژنې سره د عامو خلکو باور له شاک سره مخ شو. له پېښې وروسته په کندهار ولایت کې د اکتوبر تر ۲۷ د پارلماني ټاکنو د ځنډولو پریکړه وشوه.

۷. د اکتوبر پر ۲۰ د کندهار او غزني پرته چيرې چې د معترضينو له خوا د رایه اچوونکو د ثبت او د نوماند نوماندي مخه نيول شوې وه او د ټاکنو د خپلواک کميسيون ولايتي دفتر يې ترلی و، د ولسي جرگې ټاکنې په ۳۲ ولايتونو کې ترسره شوې. د امنيتي گواښونو سره سره، دغه ټاکنې د رایه اچوونکو له زياتې ليوالتيا سره ملي وې. که څه هم د انتخاباتي مرکز د کارمندانو په وړاندې د امنيتي گواښونو له امله د مرکزونو د ناوخته پرانستل، د رایه اچوونکو د تصدیق لپاره د بایو متریک د کارونې پر سره د مغشوشوالی او د رایه اچوونکو په نویو لیستونو کې د نیمگړتیاوې په زیات شمیر سیمو کې د اورده ځنډ لامل شوې، چې له امله یې زیات شمیر رایه اچوونکو پرته له دې چې خپلې رایې وکاروي انتخاباتي مرکزونه پرېښودل. د رایه اچوونکو د زیاتیدونکې ناهیلۍ سره سم، د ټاکنو خپلواک کميسيون د اکتوبر پر ۲۰ غرمه مهال د څو نورو ساعتونو لپاره د ټاکنو د غځولو او هغه مرکزونه چې د ماسپښین تر ۱ بجې نه و پرانستل شوي د اکتوبر پر ۲۱ د بیا پرانستلو اعلان وکړ. د رایه اچوونکو د تصدیق د بایو متریک وسیلو په اړه د نشتون یا له کاره لویدلو د پراخو راپورونو په غبرگون کې، کميسيون دغه راز اعلان وکړ، چې د رایه اچوونکو د بایو متریک تصدیق د نشتون په صورت کې د رایه اچوونکو د لیست په کارونې سره رایه اچونه ترسره کېدای شي. که څه هم دغو اعلانونو په ځینو سیمو کې رایه اچوونکي ارام کړل خو د یو شمیر نوماندانو ترمنځ یې اندېښنې را وپارولې، چې اضافي وخت او بلې ورځ ته د ټاکنو غځول به د درغلیو لپاره فرصتونه رامنځ ته کړي. د اکتوبر پر ۲۱ په زیات شمیر ولايتونو او کابل کې انتخاباتي مرکزونه پرانستل شول. یوه اونۍ وروسته د اکتوبر پر ۲۷ په کندهار کې د ولسي جرگې ټاکنې ترسره شوې، له ورته هغو تخنیکي ستونزو سره چې د اکتوبر پر ۲۰ رامنځ ته شوې وې. د ټاکنو د خپلواک کميسيون له معلوماتو سره سم، د رایې اچوونې د دريو ورځو په اوږدو کې ټولټال ۴۸۱۲ انتخاباتي مرکزونه پرانستي وو، چې په اټکلي ډول د ۴/۲ میلیونه رایه اچوونکو د گډون راپور ورکړل شوی. په ولايتي مرکزونو کې د رایه اچوونکو گډون زیات و، په ځانگړي ډول په کابل، هرات، ننګرهار، پکتیا او دایکندي ولايتونو لورې شمیرې ثبتې شوي.

۸. له ۸/۵ میلیونه ثبت شويو رایه اچوونکو څخه نږدې ۳۵ سلنه یې ښځې وې، چې د ۲۰۱۴ کال د ولسمشریزو ټاکنو په پرتله اته سلنه زیاتوالی په ډاگه کوي. د ټاکنو پر ورځ، د ښځینه رایه اچوونکو گډون نږدې ۳۰ سلنه اټکل شوی. د نارینه وو د ۱۱۶۶۷ انتخاباتي مرکزونو په پرتله د ښځینه وو د انتخاباتي مرکزونو شمیر ۷۴۲۹ و. د راپورونو له مخې په ټول هیواد کې شا و خوا ۱۳۰۰۰ ښځو د ټاکنو د څارونکو په څیر په ټاکنو کې گډون کړی و.

۹. د توکو بیرته ترلاسه کول او د پایلو شمیرل زر تر زره پیل شول. د امنيتي گواښونو له امله چې د ځمکې له لارې پر ځای یې د چورلکو کارونې ته اړتیا درلوده، له یو شمیر ولايتونو څخه د رایې پانو تر لاسه کول وځنډیدل. د نا بشپړ شويو فورمو او طرز العملي یې نظميو له امله د ټاکنو د خپلواک کميسيون له خوا په ۲۴ ولايتونو کې د رایو بیا شمیرنه اعلان شوه. د ټاکنيزو شکایتو کميسيون ۱۱۸۴۵ شکایتونه ثبت کړي. د نومبر تر ۱۸ نېټې پورې، نوموړي کميسيون په ۲۱ ولايتونو کې د ۱۰۴۴۷ شکایتونو څپرل بشپړ کړي.

۱۰. تر ټاکنو وروسته موده د ټاکنو د خپلواک کميسيون او ټاکنيزو شکایتونو کميسيون ترمنځ د بایو متریک پرته رایو پر سر له شخړې سره مخ شوه. د اکتوبر پر ۲۷، د ټاکنيزو شکایتونو کميسيون د یوې اعلاميې په خپرولو سره هغه رایې باطلې اعلان کړې چې له بایو متریک پرته کارول شوي. که څه هم د ټاکنيزو شکایتونو د دغې کار صلاحیت نه درلود، خو اعلاميې په چټک ډول د سیاسي گوندونو او زیات شمیر هغو نوماندانو ملاتړ جذب کړ چې د دې ادعا یې کوله چې له بایو متریک پرته رایو باطلول یوازینی هغه لار ده چې یقیني کوي له درغلیو ډکې رایې د ټاکنو په پایلو کې نه دي شمیرل شوي. یو شمیر نورو په دې اړه اندېښنه څرگنده کړه، چې د بایو متریک پرته رایو باطلونه به د ریښتنو رایه اچوونکو په میلیونو رایو له پامه غورځولو لامل شي. د اکتوبر پر ۳۰، دواړو کميسيونونو

یوه گډه اعلامیه خپره او اعلان کړه چې له بایو متریک رایې په دې شرط وشمیرل شي، چې په انتخاباتي مرکزونو کې د رایه اچوونکو چاپ شوي لیستونه کارول شوي وي. د نومبر پر ۳، د ټاکنو خپلواک کمیسیون اعلان کړه چې د ولسي جرگې د ۳۲ ولایتونو ټاکنو د پایلو اعلان به د نومبر له ۱۰ ټاکل شوې نېټې څخه د نومبر ۲۳ نوې نېټې او د کابل ولایت لپاره د ډسمبر لومړۍ ته وځنډول شي. که څه هم د نومبر پر ۲۳ کمیسیون یوازې د پنځو ولایتونو ابتدايي پایلي اعلان کړي.

۱۱. څرنګه چې د رایې پانوی بېرته تر لاسه کول او شمیرل سره ملي وي، سیاسي ګوندونو او مخالفو سیاستوالو د ټاکنو د ترسره کولو په اړه زیاتیدونکې اندېښنه په ډاګه کړه، چې ځینو یې په دې اړه شک څرګند کړ چې د ټاکنو خپلواک کمیسیون به د دې وړ نه وي چې راتلونکې ولسمشريزې ټاکنو د مهالویش سره سم د ۲۰۱۹ کال د اپریل پر ۲۰ نېټه ترسره کړي. د ولسمشریزو ټاکنو په اړه یې باوري د یوې موقتې ادارې د جوړولو غوښتنه بیا رامنځ ته کړه، چې په ډیر څرګند ډول د پخواني ولسمشر حامد کرزي له خوا ملاتړ کیده. د نومبر پر ۶، د اسلامي حزب د سیاسي حرکت مشر گلبدین حکمتیار له دغو غوښتنو سره یو ځای یو او په ډاګه یې کړه چې انتخاباتي سیستم باید د استازیتوب تناسبي سیستم ته بدل شي او اخطار یې ورکړ که چېرې غوښتنې پوره نه شي، اسلامي حزب د موقتې ادارې د جوړیدو غوښتنه وکړي.

۱۲. له بلې خوا، زیاتره سیاسي مشرانو خپله انرژي د ۲۰۱۹ د ولسمشریزو ټاکنو لپاره پر مبارزو متمرکه کړې، او د ایتلاف جوړونې فعالیتونه په داسې حال کې زور اخلي چې د نوماندۍ لپاره موده د رارسیدو په حالت کې ده. د اکتوبر پر ۳۱، اسلامي حزب اعلان کړه چې له نورو سیاسي ډلو سره په سلامشوره دغه ګوند د راتلونکو ولسمشریزو ټاکنو لپاره د خپل نوماند پر درلودو غور کوي. د افغانستان ملي ستر ایتلاف په جلا ډول د نومبر پر ۸ اعلان کړه، چې دغه ایتلاف به د ولسمشریزو ټاکنو د نوماند لپاره داسې ټیکت وړاندې کړي، چې درې مرستیالان، صدر اعظم او د هغه درې مرستیالان به ولري. د نومبر پر ۱۳، اجرائیه رییس عبد الله په ډاګه کړه، چې دا به له پخوانیو جهادي ډلو په سلامشوره کې د خپلې احتمالي نوماندۍ په اړه پریکړه وکړي، خو د ولسمشرۍ د بل نوماند سره یې خپل ملاتړ رد کړ.

۱۳. په ورته وخت کې، ولسمشر غني یو شمیر ولایتونو لکه غزني، فاریاب، پروان، کندهار، هلمند، پکتیکا او دایکندي ولایتي سفرونه ترسره کړل، چېرې چې هغه د ځایي زیربنایي پروژو او امنیت ته د حکومت ژمنتوب په ډاګه کړ. د نومبر پر ۲ د ولسمشر غني ویاند د راتلونکو ولسمشریزو ټاکنو لپاره د غني بیا نوماندې تایید کړه. د نومبر پر ۹، له هزاره اکثریت ولایت دایکندي څخه د لیدنې پر مهال، ولسمشر غني اعلان کړه، چې اوسني دویم مرستیال سرور دانش هزاره توکمه به د هغه راتلونکي ټیکت برخه وي.

۱۴. د اګست پر ۲۵ د ملي امنیت پخواني سلاکار حنیف اتمر له ولسمشر غني سره په پالیسي کې د توپيرونو درلودلو له امله له موقف څخه خپله استعفا اعلان کړه. یوه ورځ وروسته ولسمشر غني د دغه منصب لپاره د امریکا لپاره د پخواني سفیر حمد الله محب ټاکنه اعلان کړه. د دغې پېښې وروسته د امنیت په مشرتابه کې د چارواکو یو شمیر بدلونونه رامنځ ته شول. د اکتوبر پر ۲، ولسمشر غني خپل مخکښ سلاکار او د ملي امنیت شورا مرستیال دین محمد جرات له خپلې دندې ګوښه کړ. د ولسمشر له دفتر څخه یوې خپرې شوې اعلامیې د ولسمشر د فرمان له مخې د دین محمد جرات ګوښه کیدل تایید کړل. د هغه د ګوښه کیدو د شرایطو په اړه کوم تفصیلات نه وه خپاره شوي. د اکتوبر پر ۱۸، د دوو مخکښو غړو د ستراتیژیک ګواښ د ارزونې او ستراتیژیکو اړیکو د رییسانو په ګډون د ملي امنیت د سلاکار د دفتر اوو غړو له خپلو موقفونو څخه استعفا اعلان کړه.

۱۵. د مذاکره شوي سوله ييز حل لپاره د افغانستان هڅه و هاند د سپتمبر پر ۲۱ هغه مهال لاسپسې کړندی شو، کله چې د امریکا متحده ایالاتو د افغانستان د سولې خبرو اترو لپاره زلمي خليلزاد د ځانگړي استازي په توگه وگماره. ښاغلي خليلزاد د اکتوبر له ۴ تر ۱۴ نېټې پورې د افغان سولې پروسې لپاره د سیمه ملاتړ د رامنځ ته کولو په یوه هڅه کې له افغانستان، پاکستان، قطر، سعودي عربستان او عرب متحده اماراتو څخه لیدنه ترسره کړه. له افغانستان څخه د هغه د لیدني پرمهال ښاغلي خليلزاد له ولسمشر غني، اجرائیه رییس عبد الله، د سولې عالي شورا له استازو او د سیاسي مخالفینو له غړو سره وکتل. په ناستو کې ښاغلي خليلزاد د سولې پروسې د افغان مالکیت پر اړتیا ټینګار وکړ او وروسته یې په یوه رسنیز کنفرانس کې پر حکومت او طالبانو غږ وکړ چې د مستقیمو خبرو اترو لپاره خپل مذاکره کوونکي ټیمونه جوړ کړي. د اکتوبر پر ۱۳ ولسمشر غني اعلان وکړ چې د سولې پروسې لپاره به له ۳۴ ولایتونو څخه له ملکي او نظامي استازو څخه تشکیل د سولې مشورتي ملي بورډ جوړ کړي. د اکتوبر پر ۱۳ طالبانو اعلان کړه چې ښاغلي خليلزاد یوه ورځ مخکې په قطر کې د طالبانو له سیاسي کمیسیون سره لیدنه کړې. د طالبانو له خوا د خپرې شوې اعلاميې سره سم، له طالبانو سره ناسته مثبتې وه او خبرې اترې له افغانستان کې د نړیوالو ځواکونو پر وتلو او د افغان شخړې لپاره پر حل راغونډې وې. د اکتوبر پر ۳۰ طالبانو په خپل سیاسي کمیسیون کې د پنځو لور پورو چارواکو چې پخوا په گوتانامو زندان کې بندیان وو، ټاکنه اعلان کړه. د نومبر پر ۱۰ نېټې ښاغلي خليلزاد یو ځل بیا له افغانستان څخه لیدنه وکړه، چې له دولتي چارواکو او سیاسي مخالفینو سره یې ناستې وکړې خو د راتلونکي سیمه ییز مشارکت لپاره پر خپلو پلانونو خبرې اترې ترسره کړې. له افغانستان څخه تر لیدني وروسته ښاغلي خليلزاد له یو شمیر نورو هیوادونو هم لیدنه ترسره کړه، د قطر په گډون چېرې چې نوموړي یو ځل د طالبانو له سیاسي کمیسیون سره لیدنه وکړه.

۱۶. د نومبر پر ۹، د روسیې فدراسیون په مسکو کې د افغانستان په د نړیوال کنفرانس کوربه وه، چې له چین، هندوستان، ایران، قزاقستان، قرغزستان، پاکستان، تاجکستان، ترکمنستان او ازبکستان او د افغانستان د سولې عالي شورا او د طالبانو د نظامي کمیسیون استازو په کې برخه اخیستې وه. په دغه کنفرانس کې د امریکا د متحده ایالاتو د سفارت چارواکو هم گډون کړی و. کنفرانس ته د وینا پر مهال، طالب استازي د طالبانو پر دریځ بیا ټینګار وکړ، چې د نړیوالو ځواکونو شتون په افغانستان کې د سولې په وړاندې تر ټولو لوی خنډ دی او زیاته یې کړه، چې د افغان حکومت او طالبانو ترمنځ په رسمیت د دوه اړخیزې پیژندنې، په اساسي قانون کې د تعدیلات راوستلو او ښځو حقونو په گډون د نورو موضوعگانو په اړه خبرې اترې د بهرنیو ځواکونو د موضوع تر حل وروسته، ترسره کیدای شي. تر کنفرانس وروسته، د بهرنیو چارو وزارت د یوې اعلاميې په خپرولو سره په افغانستان کې د سولې پروسې په اړه د ټولو هلو ځلو هرکلی وکړ او د طالبانو لپاره د دې فرصت برابرولو په اړه چې له سیمه ییزو پروسو څخه د یوې وسیلې په څیر کار واخلي، اخطار ورکړ.

۱۷. له اگست راهیسې د یوناما ساحوي دفترانو د سولې له ځایي اتو نوښتونو سره مرسته کړې، چې ۱۱ ولایتونه یې تر پوښنې لاندې نیسي. په نوښتونو کې په پکتیا ولایت کې د سولې په پروسه کې د ځوانانو د رول د ملاتړ په اړه سلا مشورې، په سمنګانو ولایت کې د ټولني ترمنځ د شخړو د حل نوښت او د هلمند ولایت په نارامو سیمو کې د باور جوړونې د اقداماتو په اړه د خبرو اترو لپاره د مشرانو، دیني علماؤو، ښځو او ځوانانو د راغونډولو پروژه شامل دي.

ب. امنیت

۱۸. امنیتي وضعیت لا اوس هم بې ثباته او پېښې په ثابت ډول په لوړو کچو کې دي. په داسې حال کې چې په ځینو کتګوریو کې د امنیتي پېښو شمیر په ډیره لږ اندازه را کم شوی، خو د مشخصو بریدونو په شدت کې د

زیاتوالي له امله د تلفاتو عمومي شمیر لور شوی. د دغه جریان دوه متناقضې استثناوې د لوی اختر د رخصتو موده او د اکتوبر پر ۲۰ د ولسي جرگې د ټاکنو لومړۍ ورځ ده، چېرې په استثنایي ډول په ترتیب سره، د پېښو ټیټه او لوړه کچه ثبت شوي. د اګست د ۱۶ او نومبر د ۱۵ ترمنځ، یوناما ټولټال ۵۸۵۴ امنیتي پېښې ثبتې کړي، چې د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې په پرتله ۲ سلنه کموالي په ډاګه کوي. په جنوبي سیمه او په تعقیب یې په ختیځه او جنوب-ختیځه سیمه کې تر ټولو لور شمیر پېښې را منځ ته شوي. وسله والې نښتې د امنیتي پېښو تر ټولو ستر شمیر تشکیلوي، د ټولټال پېښو نږدې ۶۳ سلنه، سره له دې چې په ۲۰۱۷ کې د ورته مودې په پرتله دغه شمیر ۵ سلنه ټیټ دی. ځانمرګي بریدونه ۳۷ سلنه راکم شوي، چې تر ډیره په کابل او جلال اباد ښارونو کې په بریالي ډول د ممانعت هڅې منعکس کوي، په داسې حال کې چې د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې په پرتله د افغان هوايي ځواک او نړیوالو نظامي ځواکونو له خوا هوايي بریدونه ۲۵ سلنه لور شوي.

۱۹. د اګست له ۲۰ تر ۲۴ پورې د لوي اختر د رخصتو په اوږدو کې د تاوتریخوالي عمومي کچه د پام وړ راکمه شوې وه. د رخصتې اونۍ په اوږدو کې، یوناما ټولټال ۲۲۷ پېښې ثبتې کړي، چې د ۲۰۱۳ له لومړیو راهیسې په یوه اونۍ کې د تاوتریخوالي تر ټولو ټیټه کچه ده. په تاوتریخوالي کې دغه کموالی د طالبانو له خوا د اګست پر ۱۹ د ولسمشر له خوا د درې میاشتني مشروط اوربند د وړاندیز د نه منلو سره سره رامنځ ته شوی. په جون کې د کوچني اختر د رخصتو په اوږدو کې د مشاهده شویو امنیتي ډاینامیکونو په منعکس کولو سره، د طالبانو له خوا تر لوی اختر وروسته ترسره شوي بریدونه ډیر زر د ۲۰۱۸ کال د ۴۳۳ پېښو اونیز اوسط ته وګرځیدل.

۲۰. د اکتوبر ۲۰ د ټاکنو لومړۍ ورځ په ټول هیواد کې د امنیتي پېښو د تر ټولو د لوړې کچې شاهد ه وه، چې طالبانو د ټاکنیزې پروسې د ګډوډولو په موخه بریدونه ترسره او د لاس جوړ چاودیدونکي توکي ځای پر ځای کړي وو. په کندز ښار کې د پېښو تر ټولو لور شمیر (۲۵) ثبت شوی، چې په تعقیب یې کابل دی، چېرې چې د لاس جوړ چاودیدونکو توکو ۱۴ پېښې او دغه راز په لوړه کچه ځانمرګي برید چې مسوولیت یې د اسلامي دولت خراسان ولایت ډلې خوا منل شوی، رامنځ ته شوي. د دې په پام کې نیولو سره چې په کندهار او غزني کې ټاکنې ترسره نه شوې، د اکتوبر پر ۲۰ د امنیتي پېښو عمومي شمیر د ۲۰۱۴ کال د ولسمشریزو ټاکنو پر مهال د ثبت شویو شمیرو سره د مقایسې وړ دی. په داسې حال کې چې د راپورونو له مخې د طالبانو له خوا تهدیدونو د هغوي تر ولکې او نفوذ لاندې سیمو کې زیات شمیر رایه اچوونکي له رایې کارولو څخه راګرځولي، خو د امنیتي پېښو لور شمیر په ښاري سیمو کې د ټاکنیزې پروسې پر ګډوډولو کوم د پام وړ اغیز نه درلود. د اکتوبر پر ۲۹، یوه ځانمرګي بریدګر په کابل کې د ټاکنو د خپلواک کمیسیون په دروازه کې ځان وچوه. د اسلامي دولت خراسان ولایت ډلې د برید مسوولیت پر غاړه واخیست. دا په ۲۰۱۸ کال کې د ټاکنو پر کمیسیون دویم ثبت شوی ځانمرګي برید و.

۲۱. په اګست کې پر غزني ښار د طالبانو له خوا تر ستر برید وروسته، د غزني ښار په ګډون په جنوب ختیځ د بل ستر برید د شونتیا په اړه اندېښنې رامنځ ته شوي. په داسې حال کې چې بل برید ترسره نه شو، خو طالبانو د ښار په شا و خوا سیمو، ولسوالیو او لوي لار په اوږدو کې خپل بریدونه جاري ساتلي و خو دولتي ځواکونه تر فشار لاندې راوولي، چې په پای کې د اکتوبر پر ۱۴ نیټه یې د اندرو ولسوالۍ ونیوله. د غزني ولایت د لویدیځ په هزاره میشتو سیمو کې امنیت خراب شوی، چې د طالبانو له خوا ستر بریدونه د نومبر په لومړۍ نیمه یې کې د درنو جګړو او په لوړه کچه د بې ځایه کیدنې لامل شول. همدارنګه په نومبر کې د اروزګان ولایت په خاص اروزګان ولسوالۍ کې د طالبانو او دولت پلوه ملیشو ترمنځ د جګړې له امله د هزاره کورنیو د بې ځایه کیدنې لامل شو.

۲۲. طالبان په یو شمیر سیمو کې په موقت ډول د لویو لارو په اوږدو کې ستراتیژیکې پوستې نیسي، چې په دې کار سره د ولایتونو ترمنځ خوځښت په موثر ډول محدودوي. د کابل د لوي لار په اوږدو کې، طالبانو د وردګو

ولایت د دایمرداد او سید اباد ولسوالۍ نیولې. طالبانو دغه راز په شمالي سیمه کې د مزار-شبرغان او میمنې-اندخوي پر لویو لارو، او په لویدیځ کې د هرات-قلعه نو پر لوی لار، په مکرر ډول بریدونه ترسره کړي چې د دولت لاس رسی ستونزمن او د اوسیدونکو خوځښت محدودوي. د سپتمبر پر ۳۰ طالبانو د فاریاب ولایت په قیصار ولسوالۍ کې پر یو شمیر دولتي پوستو همغږی شوی برید ترسره کړ، او مخکې له دې چې طالبان د اکتوبر پر لومړۍ خپل جنکيالي وباسي، د اوردې جگړې لامل شو.

۲۳. د کندهار په ښار کې د اکتوبر پر ۱۸ په وسله وال برید کې د امنیې قوماندان عبد الرزاق او د ملي امنیت د ریاست د ولایتي مشر جنرال عبد المؤمن حسین خیل تر وژنې وروسته په کندهار ولایت کې د امنیت په اړه اندیښنې زیاتې شوې. په دغه برید کې چې د ناټو د غوڅ ملاتړ ماموریت د قوماندان د لیدنې پرمهال رامنځ ته شو، د کندهار والي زلمي ویسا هم ټپي شو. طالبانو د دغه برید مسوولیت پر غاړه واخیست او پر ټولنیزو رسنیو یې د تورن قاتل نوم خپور کړ. د اکتوبر پر ۲۲، د ځایي مشرانو تر لابي وروسته، ولسمشر غني د رازق کشر ورور تادین د امنیې قوماندان په څیر وټاکه.

۲۴. په ختیځه سیمه کې د اسلامي دولت خراسان ولایت ډلې شتون لا اوس هم د پام وړ دی، چېرې دغې ډلې د راپور په موده کې په ننگرهار ولایت کې د دريو ځانمرگو او ډله ییزو بریدونو او په کابل ښار کې د شپږو بریدونو مسوولیت منلی. داسې ښکاري چې له اګست راهیسې په جلال اباد ښار کې د افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو قوي شتون په ښار کې پر عمومي امنیتي وضعیت مثبت اغیز ښیندلی. د اسلامي دولت خراسان ولایت ډلې د طالبانو په وړاندې خپله جگړه جاري ساتلې، چې په ننگرهار او کونړ ولایتونو کې د دواړو ډلو ترمنځ د نښتو راپورونه ورکړل شوي. نړیوالو نظامي ځواکونو د اسلامي دولت د خراسان ولایت ډلې په نښه کول جاري ساتلي، چې د ننگرهار ولایت په ده بالا، اچین، خوګیانو، نازیانو او چپرهار ولسوالیو کې یې د دغې ډلې پر اهداف هوایي بریدونه ترسره کړي.

۲۵. د تهدید د دريو، د جنایي اوو او د لاس جور چاودیدونکو توکو اړوند دوو پېښو په ګډون د دیارلسو داسې پېښو راپور ورکړل شوی، چې د ملګرو ملتونو کارمندان په کې شامل وو. د ملګرو ملتونو د یو کارمند یو متعلق چې په کندز ولایت کې اوسېږي او په یوه جنایي پېښه کې تښتول شوی و، د اکتوبر پر ۲۹ راخوشي شو.

ج. سیمه ییزه همکاري

۲۶. په اګست کې د پاکستان د صدر اعظم عمران خان تر لوارې وروسته افغانستان او پاکستان د دوه اړخیزو اړیکو د ښه کولو لپاره خپلې هڅې جاري ساتلي. د سپتمبر پر ۱۵ د پاکستان د بهرنیو چارو وزیر شاه محمود قریشي له کابل څخه لیدنه وکړه، چې له ولسمشر غني، اجرائیه رییس عبد الله او د افغانستان د بهرنیو چارو وزیر صلاح الدین رباني سره یې ولیدل. په دغو لیدنو کې د امنیت، سیمه ییز سولې او ثبات، تروریزم سره د مبارزې او د سولې او پيوستون لپاره د افغانستان-پاکستان د عمل پلان په اړه خبرې اترې ترسره شوې. د وزیر په څیر د قریشي تر ټاکنې وروسته دا د نوموړي لومړی رسمي سفر و، چې دوه اړخیزو اړیکو ته د پاکستان د لومړیتوب ورکولو د نښې په څیر انګیرل کېږي. د اکتوبر پر ۲۲، ولسمشر غني په ښکاره په ډاګه کړه چې د کندهار د امنیې قوماندان وژنه په پاکستان کې پلان شوې وه. دغو توروونو د پاکستان د بهرنیو چارو د وزارت پیاوړی غبرګون راپاروه او د اکتوبر پر ۲۴ د یوې اعلامیې په خپرولو سره یې دغه ادعاوې رد او یې بنسټه وبللې او له افغان چارواکو یې وغوښتل چې د امنیتي اندیښنو خبرې اترې د سولې او پيوستون لپاره د افغانستان-پاکستان د عمل پلان د میکانیزم له لارې پر مخ یوسي.

۲۷. د افغان سولې پروسې په اړه د نړیوالې همکارۍ د ښه کولو لپاره هڅې پراخې شوي. د سپتمبر پر ۱۱ د اسلامي همکاريو سازمان د سعودي عربستان په جده کې د دایمي استازو غونډه ترسره کړه، چې د افغانستان د بهرنیو چارو وزارت مرستیال په کې هم ګډون کړی و. د اسلامي همکاريو د سازمان عمومي منشي له ګډونوالو وغوښتل چې ټولې ښکېلې خواوې د سولې په خبرو اترو کې ګډون ته وهڅوي. د اکتوبر پر ۴ او ۵، اجرائیه رییس له جاکرنا څخه لیدنه وکړه، چې د اندونیزیا له ولسمشر جوکو ویدودو چا چې پر طالبانو د خبرو اترو میز ته د حاضریدو غږ کړی، ولیدل. د نومبر پر ۳ او ۴ د اندونیزیا د علماؤو د شورا یوه پلاوي له کابل څخه لیدنه وکړه او د سولې پروسې لپاره یې خپل ملاتړ بیا تایید کړ او د افغان، پاکستانی او اندونیزیایي علماؤو د درې اړخیزې غونډې چې د ۲۰۱۸ په مې کې په جاکرنا کې ترسره شوې وه، د تعقیبولو وړاندیز وکړ.

۲۸. د اسیا زره-استانبول تر پروسې لاندې څو اړخیزه همکاري لا اوس هم روانه ده، چې د سپتمبر پر ۲۸ په نیویارک کې د لور پورو چارواکو ناسته او د اګست پر ۲۰ په ایران کې د کلتور او پوهنې په اړه د تخنیکي سیمه ییز ګروپ ناستې، د سپتمبر پر ۱۵ په کابل کې له تروریزم سره د مبارزې ناسته؛ د اکتوبر پر ۲۰ په نوي ډهلي کې د سوداګرۍ او صنعت په اړه ناسته؛ او د اکتوبر پر ۳۱ په مسکو کې له نشه یي توکو سره د مبارزې ناسته ترسره شوې.

درېیم. بشري حقونه

۲۹. د اکتوبر پر ۱۰، یوناما په وسله واله جګړه کې د ملګري وګړو د ساتنې په اړه د ۲۰۱۸ کال د درېیمې ربع تازه معلومات خپاره کړل.^۱ ماموریت د ۲۰۱۸ کال د جنوري د لومړۍ او سپتمبر د ۳۰ نېټې ترمنځ ۸۰۵۰ ملګري تلفات (۲۷۹۸ مړه او ۵۲۵۲ ټپیان) مستند کړي، چې د ۲۰۱۴ راهیسې د کال په لومړیو نهو میاشتو کې د ملګري مړینې تر ټولو لوړ ثبت شوي شمیر دی. یوناما د ټولو ملګري تلفاتو ۶۵ سلنه د دولت ضد نا معلوم لوري ته، د هغه وسله والو په ګډون چې ځانونه د اسلامي دولت خراسان ولایت ډلې جنګیالي معرفي کوي، ۲۲ سلنه دولت پلوه ځواکونو (۱۶ سلنه افغان ملي امنیتي ځواکونو، ۵ سلنه نړیوالو نظامي ځواکونو او ۱ سلنه دولت پلوه وسله والو ډلو)، ۱۰ سلنه د دولت ضد عناصرو او دولت پلوه ځواکونو ترمنځ د ځمکنیو نښتو پرمهال نا منسوب شویو ډزو تبادلې او ۳ سلنه له جګړې څخه پاتې شونو چاودیدونکو توکو او د پولې په اوږدو کې د ډزو په ګډون نورو پیښو ته منسوب کړي.

۳۰. د لاس جوړ چاودیدونکو توکو د تاکتیکونو (د ځانمرګو او غیر انتحاري بریدونو په ګډون) کارونه د ۳۶۳۴ ملګري تلفاتو (۱۰۶۵ مړه او ۲۵۶۹ ټپیان) او د ټولو هغو د ۴۵ سلنې لامل شوي، چې د ۲۰۱۸ کال په لومړیو نهو میاشتو کې د ملګري تلفاتو مخکښ لامل و. د اکتوبر د ۷ په یوه ځانګړي راپور کې،^۲ یوناما مستند کړې، چې د ۲۰۱۸ کال په لومړیو دريو ربعو کې د دولت ضد عناصرو له خوا د لاس جوړ چاودیدونکو توکو کارونه د ریکارډ لوړو کچو ته رسیدلې، او دا چې دولت ضد عناصر په زیاتیدونکي ډول دغه ډول بریدونه د شیعه مذهب لږکیو په ګډون د ملګري وګړو په وړاندې ترسره کوي. ځمکنۍ نښتې چې د ملګري تلفاتو دویم مخکښ لامل دی، د ۲۳۱۱ ملګري تلفاتو (۶۰۵ مړه او ۱۷۰۶ ټپیان) لامل شوي او د ټولټال هغو ۲۹ سلنه جوړوي. یوناما د دولت پلوه ځواکونو له خوا د هوايي بریدونو په پایله کې په لوړه کچه د ملګري تلفاتو ثبت کولو روان ساتلي، چې له امله یې ۶۴۹ ملګري تلفات

^۱ په وسله واله جګړه کې د ملګري وګړو د ساتنې په اړه د یوناما درې میاشتني راپور: د ۲۰۱۸ د جنوري له لومړۍ څخه د سپتمبر تر ۳۰ پورې (۲۰۱۸ کال د اکتوبر ۱۰).

^۲ په وسله واله جګړه کې د ملګري وګړو د ساتنې په اړه د یوناما ځانګړی راپور: د لاس جوړ چاودیدونکو توکو د عمدي او بې توپیره کارونې له امله افغان ملګري وګړو ته د زیاتیدونکي زیان (کابل، ۱۷ اکتوبر ۲۰۱۸).

۳۱۳) مړه او ۳۳۶ ټپیان) اوبنتي، چې بنځې او ماشومان د دغو تلفاتو له نیمه يي زیاته برخه جوړوي. یوناما د ماشومانو ۲۱۳۶ تلفات (۶۵۳ مړه او ۱۴۸۳ ټپیان) او د بنځو ۸۲۹ تلفات (۲۵۰ مړې او ۵۷۹ ټپیانې) مستند کړي.

۳۱. د اکتوبر پر ۲۰ د ولسي جرگې د ټاکنو پرمهال تاوتریخوالي په ۲۰۱۸ کال کې یوازې په یوه ورځ د ثبت شویو ملکي تلفاتو د تر ټولو د لور د شمیر او همدارنګه له کله چې یوناما په ۲۰۰۹ کې په سیستماتیک ډول د ملکي تلفاتو مستند کول پیل کړي، د نورو هرو ټاکنو په پرتله د زیاتو ملکي تلفاتو لامل شوي. د ټاکنو پر ورځ ټولټال ۴۳۵ ملکي تلفات (۵۶ مړه او ۳۷۹ ټپیان) ثبت شوي. نږدې ټول تلفات د دولت ضد عناصرو په تیره بیا د طالبانو له خوا د عمدي یا بې توپیره بریدونو له امله رامنځ ته شوي. یوناما په کابل کې پر یوه انتخاباتي مرکز د ځانمرګي برید له امله چې مسوولیت یې د اسلامي دولت خراسان ولایت ډلې منلی ۵۳ ملکي تلفات (۱۳ مړه او ۴۰ ټپیان) مستند کړي.

۳۲. د جولای له لومړۍ څخه د سپتمبر تر ۳۰ پورې، په وسله واله جګړه کې د ماشومانو په وړاندې د شدیدو سرغړونو په اړه د څارنې او راپور ورکونې هیوادني کاري ځواک ۴۱۲ شدیدې داسې سرغړونې تایید کړي چې ۸۲۰ ماشومان (۲۴۱ نجونې، ۵۷۰ هلکان او ۹ نا مشخص) اغیزمن کړي. تر ټولو جدي سرغړونې د ۷۸۳ ماشومانو وژنه او ټپي کیدنه وه (۲۸۴ مړه، چې ۱۷۹ یې هلکان، ۹۹ یې نجونې او ۶ یې نا مشخص؛ ۴۹۹ یې ټپیان، چې ۳۵۶ یې هلکان، ۱۴۰ یې نجونو او ۳ یې نامشخص). هغه ماشومان چې په مرکزي، جنوبي او شمالي سیمو کې اوسي، تر ټولو زیات اغیزمن شوي. د دریمې ربع په اوږدو کې د بنوونځیو او پوهنې اړوند کارمندانو په وړاندې د بریدونو ۳۳ پېښې موجودې وې، چې د پېښو دغه شمیر د دویمې ربعي په اوږدو کې ۷۹ و، چېرې چې بنوونځي د رایه اچوونکو د ثبت مرکزونو په څیر د کارونې له امله په نښه شوي. د څارنې او راپور ورکونې په اړه هیوادني کاري ځواک ۱۵ پېښې د اسلامي دولت خراسان ولایت ډلې، ۱۴ طالبانو، ۲ افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو او یوه یوه دولت پلوه ملیشو او نا معلومو وسله والو ډلو ته منسوب کړي. په سرغړونو کې د ماشومانو د ګمارنې او کارونې نهه پېښې شاملې دي، چې ۱۹ هلکان رانغاړي، د تښتونو پنځه پېښې چې ۱۵ هلکان په کې شامل وو، او د دریو ماشومانو په وړاندې د جنسي تیرۍ او د جنسي تاوتریخوالي د نورو شکلونو پېښې (دوه نجونې او یو هلک). پر دې سربیره، نوموړي هیوادني کاري د روغتیايي مرکزونو په وړاندې ۱۹ بریدونه او د بشري لاس رسي د مخنیوي ۸ پېښې تایید کړي.

۳۳. د روغتیايي مرکزونو او روغتیايي کارمندانو په وړاندې د څارنې او راپور ورکونې د هیوادني ځواک له خوا د تایید شویو ۱۹ بریدونو له جملې، ۱۵ یې د روغتیايي مرکزونو په وړاندې او ۴ یې د روغتیايي کارمندانو په وړاندې ترسره شوي، چې د دریو دولت عناصرو په ګډون اته پرسونل په کې شامل وو (۳۵ سلنه طالبانو، ۲۵ سلنه د اسلامي دولت خراسان ولایت ډلې او ۵ سلنه بنځو ته، د راپور ورکونې د پخواني دورې د ۱۲ پېښو په پرتله). کاري ځواک ۱۴ پېښې وسله والو ډلو (۱۱ طالبانو او ۳ د اسلامي دولت خراسان ولایت ډلې ته) او دوه دوه هر یوه افغان ملي اردو او نړیوالو نظامي ځواکونو او یوه په ګډه نړیوالو نظامي ځواکونو او د ملي امنیت ریاست ته منسوب کړي.

۳۴. د څارنې او راپور ورکونې په اړه هیوادني کاري ځواک د راپور په پخوانۍ دوره کې د دوو هلکانو د تایید شوي ګمارنې او کارونې او د پنځو ماشومانو د ګمارنې او کارونې د باوري تورو د مستند کولو په پرتله د ماشومانو د ګمارنې او کارونې نهه پېښې تایید کړي، چې ۱۹ ماشومان په کې شامل وو (۱۰ د طالبانو له خوا، ۷ د دولت پلوه ملیشو او ۲ د افغان سیمه ییزو پولیسو له خوا). کاري ځواک د بجه بازی په ګډون د ماشومانو په وړاندې د جنسي تاوتریخوالي درې پېښې تایید کړي، چې دوه یې د افغان ملي پولیسو او یوه د افغان سیمه ییزو پولیسو له خوا ترسره شوې. هیوادني کاري ځواک دغه راز د ماشومانو د تښتونو پنځه پېښې تایید کړي چې ۱۵ هلکان (درې د طالبانو او یوه یوه د افغان سیمه ییزو پولیسو او تحریک طالبان پاکستان له خوا) په کې شامل وو.

۳۵. د نومبر پر ۱۰ د ژنکو یوه ۵۵ کسيزه ډله څوک چې د جولای پر ۳۱ په جوزجان ولايت کې له ۲۵۰ شکمنو وسله والو سره چې ځانونه د اسلامي دولت خراسان ولايت ډلې جنکيالي معرفي کوي افغان ملي دفاعي او امنيتي ځواکونو ته تسليم شوي وو، د کابل د ژنکو د اصلاح مرکز ته وليږدول شوه. د ملي امنيت د رياست له خوا له کوم تور پرته د دغو خلکو توقيفول د جزايي اجرائو له قانون څخه سرغړونه گڼل کېږي.

۳۶. د ۲۰۱۸ په مې کې د يوناما د "بي عدالتي او معافيت: د بنځو په وړاندې د جنايي جرمونو منځگړيتوب" د راپور تر خپرولو وروسته، د بنځو چارو وزارت د اکتوبر پر ۲ يوه کمېټه جوړه کړه، چې د ۲۰۰۹ کال د بنځو په عليه د تاوتريخوالي د منع قانون بيا وگوري. د بديلو سزاگانو رياست، چې د ۲۰۱۸ په لومړيو کې د لوي څارنوال د دفتر له خوا جوړ شوی و، څو د توقيف د بديلو سزاگانو په اړه پاليسي طرحه کړي، په سپټمبر کې پر فعاليت پيل وکړ. ماموريت د يوې داسې پاليسي لپاره خپله مدافعه جاري ساتلې چې د بنځو په وړاندې د تاوتريخوالي د خفيفه جرمونو لپاره د زندان بديلي سزاگانې را ونغاړي. د بنځو محافظتي سرپناوې د مرستندويانو د مرستو د کموالي له امله اغيزمنې شوي، چې په ۲۱ ولايتونو کې لږ تر لږه له ۲۶ يې ۲ خپل خدمتونه راکموي.

۳۷. د نومبر پر ۲۵ په افغانستان کې ملگرو ملتونو د بنځو په وړاندې د تاوتريخوالي د له منځه وړلو نړيواله ورځ ولمانځله، چې د "نړۍ نارينجي رنگه کړۍ: زما غږ هم واورئ" تر نړيوالې موضوع لاندې د جنسيت پر بنسټ د تاوتريخوالي په ضد د ۱۶ ورځني نړيوال کمپاين پيلول په ډاگه کوي. يوناما ۱۳ ورکشاپونه، سلا مشورې، گډي ميزونه، مذاکرې او د انځورگري سيالۍ ترسره کړي، چې په افغانستان کې د بنځو په وړاندې د تاوتريخوالي د جرمونو په اړه انديښنې څرگندوي، لکه زيان رسوونکې دوديزې کرنې، د جرمونو په اړه راپور نه ورکول او د ۲۰۰۹ کال د بنځو په عليه د تاوتريخوالي د منع قانون تطبيقول.

۳۸. د سپټمبر د ۲۷ او نومبر د ۱۵ ترمنځ، يوناما د "سولې په پروسه کې د بنځو د گډون" تر موضوع لاندې په ټول افغانستان د پرانستې نړيوالې ورځ ۱۰ مناسبات ترسره کړل، چې له ۲۲۴ افغانانو (۱۹۲ بنځې او ۳۲ سړي) چې له ۳۴ د ۱۶ ولايتونو او لږ تر لږه د ۳۷ ولسواليو استازيتوب کوي، په ديالوک کې ښکېل شوه. بنځو د سولې په پروسه کې د خپلو گډون پر اهميت ټينگار وکړ. دغه ديالوگونه د ډسمبر پر ۴ د ملگرو ملتونو په گډ کوربتوب په يوه ملي مناسبت کې پای ته ورسيدل، چيرې چې گډونوالو د سولې په خبرو اترو کې د افغان ميرمنو د مساوي او مهم گډون اهميت په ډاگه کړ.

۳۹. د اکتوبر پر ۱۶ دولت له ژورنالستانو او د رسنيو د وژل شويو کارمندانو له کورنيو سره د مرستې کولو په موخه د ژورنالستانو د ملاتړ وجهي صندوق تاسيس کړ. ژورنالستان او د رسنيو کارمندان لا اوس هم د دولت ضد عناصرو او دولت پلوه وسله والو له خوا له گواښونو، ځورونو او تاوتريخوالي سره مخ دي. يوناما د ژورنالستانو په وړاندې د وژنې، وهلو ډبولو څلور او د گواښونو دوه پيښې مستندې کړي.

څلورم: د پرمختيايي مرستې همغږي

۴۰. د نومبر پر ۲۸ د افغانستان په د جينوا د وزيرانو کچې کنفرانس ته تياريانې د کلدي فعاليتونو د ترسره کولو په حواله چټکې شوي، لکه د ولسي جرگې د ټاکنو ترسره کول، د لومړيتوب لرونکو ټولو ملي پروگرامونو نهايي کول، د پيسو د نړيوال صندوق د معيارونو ترلاسه کول، خصوصي سکتور ته ودې ورکول، له اداري فساد سره د مبارزې په برخه کې پرمختگ کول او په امنيتي سکتور کې د اصلاحاتو راوستل. د سپټمبر پر ۲۳ يوه مقدماتي ناسته چې د بهرنيو چارو وزير رباني او د افغانستان لپاره زما د ځانگړي استازي او د يوناما د مشر په گډه کوربتوب په نيويارک کې ترسره شوه. د نومبر پر ۸، د لور پورو چارواکو ناسته په جينوا کې ترسره شوه، چيرې چې خبرې اترې

د جینوا د دوه اړخیزې حساب ورکونې پر چوکات چې په کنفرانس کې باید تایید شي او د افغانستان د اقتصادي ودې پر ستراتیژي متمرکزې وي.

۴۱. د راپور په موده کې د ولسمشر غني ټیم له اداري فساد سره د مبارزې خپله ستراتیژي بیا وکتله، چې ۵۲ نوي معیارونه یې ور اضافه کړل، په داسې حال کې چې یو شمیر نور یې ورڅخه لرې کړل. حکومت له اداري فساد سره د مبارزې حقوقي چوکات پراخ کړی، چې د قانون جوړونې په کلیدي برخو کې یې پرمختګ ثبت کړی. د سپتمبر په میاشت کې، د جزا قانون د اصلاح کاري ګروپ له اداري فساد سره د مبارزې او د اطلاع ورکوونکي قوانینو طرحې نهایی کړې. د اکتوبر پر ۹، حکومت له اداري فساد سره د مبارزې د قانون طرحه ملي شورا ته د بیا کتنې لپاره وړاندې کړ. نوي قانون له اداري فساد سره د مبارزې د عدلي مرکز او له اداري فساد سره د مبارزې د خپلواک کمېسیون د تاسیس لپاره د حقوقي بنسټ د تنظیمولو په ګډون د یوناما د ۲۰۱۸ کال له اداري فساد سره د مبارزې له راپور څخه سپارښتنې رانغاړي. خو بیا هم د مدني ټولني سازمانونو په دې اړه اندېښنې څرګنده کړې چې د کمېسیون لپاره د غوراوي وړاندیز شوې پروسه په کافي ډول خپلواک نه وه. د اکتوبر پر ۱۱ د اطلاع ورکوونکي د ساتنې د قانون طرحه ملي شورا ته وړاندې شوه. د نومبر پر ۵، ولسي جرګې د دولتي چارواکو او کارکوونکو د شتمنیو د ثبت د قانون طرحه تصویب کړه، کومه چې د ۲۰۱۷ کال په نومبر کې د ولسمشر د تقنیني فرمان له مخې تایید شوې وه. د شتمنیو د ثبت د ادارې له معلوماتو سره سم د شتمنیو د ثبت له ۱۶۰۰۰ څخه زیاتې فورمې ثبت شوي، چې ۷۳ یې د ملي شورا د مشرانو او ولسي جرګو د غړو دي.

۴۲. د سپتمبر پر ۲۶ له اداري فساد سره د مبارزې عدلي مرکز د اداري فساد اړوند جرمونو په تور د پخواني جنرال او وزیر مرستیال په ګډون د کورنیو چارو شپږ لور پورې چارواکي محاکمه کړل. د دغه وزارت درې نور پخواني چارواکي ګرم پیژندل شوي او د اکتوبر پر ۹ نیټه د بند په سزا محکوم شوي. د ۲۰۱۸ کال له سپتمبر راهیسې، دغه مرکز د لومړۍ محکمې په کچه درې محکمې چې ۱۶ تورن کسان او د استیناف په کچه دوه قضیې چې اوه تورن کسان په کې شامل وو نهایی کړي، چې د پخوانیو دورو په پرتله د قضیو په شمیر کې تدریجي کموالی په ډاګه کوي. د مرکز قاضیانو او څارنوالانو د دغه کموالي اصلي لامل د نیونو د حکمونو او امرونو نه نافذیدل په ډاګه کړل. په مجموعي ډول دغه مرکز د استیناف په کچه د ۴۲ محاکمو چې ۱۶۹ تورن اشخاص او ۴۱ قضیې چې ۱۲۸ متهمین په کې شامل وو، نهایی کړي.

۴۳. په دولتي سکتور کې د وړتیا پر بنسټ د ګمارنې د تطبیق هڅې روانې دي. د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو خپلواک کمېسیون په اګست کې راپور ورکړ، چې د دوي د ولایتي ارزونو پر بنسټ دوي ۲۵۳۳ ولایتي اړوند ریاستي منصبونه تشخیص کړي، چې ۱۳۶۲ یې د سرپرستو له خوا اشغال شوي او پاتې نور یې لا اوس هم خالي دي. د دې په پایله کې، ۱۱۴ د لوړې کچې د ولایتي ریاستونو منصبونه د رقابتي ګمارنې لپاره پرانستل شو، چې ۱۵۸ کسانو د ۳۵ لوړې کچې د ولایتي ریاستونو منصبونو ته معیاري تحریري ازموینه ورکړه، چې د کمېسیون د ازموینې د نوي تاسیس مرکز له خوا اداره شوه.

۴۴. حکومت د امنیت په سکتور کې د احتساب د بڼه کولو او د کورنیو چارو پر وزارت له تمرکز سره اصلاحات جاري ساتلي. د اګست پر ۳۰، حکومت د موجوده افغان ملي پولیسو پرسونل لپاره د پرسونل د اجناسو لست بشپړ کړ، چې دغه پروسه د نوو ګمارنو لپاره هم ادامه پیدا کړي. سربیره پر دې، حکومت د انټرنټ له لارې د معاشاتو د تادیبې د سیستم په وړاندې د پرسونل د اجناسو د ریکارډونو تصدیق بشپړ کړی. د ۱۴۷۸۷۵ ریکارډونو له جملې ۱۰۶۱۸۹ پرسونل د معاشاتو د تادیبې لپاره د مستحقو هغو په څیر په ګوته شول. پاتې ۴۱۶۸۶ هغه یې د تقاعد، دندې پرېښودلو او زیات عمر دلایلو له مخې د معاشاتو د تادیبې له سیستم څخه لرې کړای شول. حکومت

د افسرانو د ذاتي چارو تر قانون لاندې د امنیت په مشرتابه کې خپل اصلاحات جاري ساتلي. د اکتوبر پر لومړۍ نېټه، د دفاع وزارت تر اړوند قانون لاندې له افغان ملي اردو څخه په درېمه جوبه کې د ۲۲ جنرالانو تقاعد اعلان کړ. د ۲۰۱۷ په نومبر کې د افسرانو د ذاتي چارو قانون تر تصویب وروسته د ۳۸۰ جنرالانو په گډون د افغان ملي اردو ټولټال ۱۸۰۰ کارمندان تقاعد سوق کړای شوي.

۴۵. دولت د خصوصي سکتو د د ودې لپاره خپلې هڅې جاري ساتلي. د اکتوبر پر ۸، د وزیرانو شورا د افغانستان د سوداګرۍ لومړۍ ملي پالیسي تصویب کړه، چې موخه یې د صادراتي رقابت تقویه کول او د ۲۰۱۶ په جون کې د سوداګرۍ په نړیوال سازمان کې د افغانستان د غړیتوب د ترلاسه کولو په پایله کې د رامنځ ته کیدونکو ژمنو تطبیقونو دي. د اکتوبر پر ۳۰ نړیوال بانک اعلان کړه چې افغانستان د سوداګرۍ په ترسره کولو کې ۱۶ درجې لوړ شوی، چې هیواد له ۱۹۰ درجې څخه ۱۶۷ ته لوړ شوی. نړیوال بانک د سوداګرۍ د پیلولو په لګښت کې کموالی او د ماليې د مدیریت د نوو تنظیماتو د خپلولو په گډون اصلاحات د دغې اصلاح شوې درجې تر شا د اصلي فکتورونو په څیر یاد کړي.

پنځم: بشري مرستې او کډوال

۴۶. د اګست د ۱۶ او د اکتوبر د ۳۱ ترمنځ، د جګړې له امله نور ۳۸۵۵۸ خلک تازه بې ځایه شوي، چې په دې سره په ۲۰۱۸ کال د بې ځایه شویو وګړو ټولټال شمیر ۲۸۹۸۶۶ ته لوړ شو (۶۰۷۲۰ بنځې، ۱۶۷۳۴۲ ماشومان او ۶۱۸۰۴ سړي). که څه هم د جګړې اړوند بې ځایه کیدنه د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې په پرتله دوه پر درې راکمه شوې، زیات شمیر کورنۍ خپلو اصلي میشت ځایونو ته په خونديتوب او درناوي د بیرته ستندیدو په اړه کوم لید لوری نه لري. د راپور په موده کې د بشري مرستو همکارانو د جګړې له امله بې ځایه شویو ۱۶۵۷۵۹ وګړو ته خواړه او نورې ژوند ژغورونکې مرستې برابرې کړي.

۴۷. د ترما هغو قضیو شمیر چې د اګست له ۱۶ د اکتوبر تر ۳۱ موده کې یې درملنه ترلاسه کړې ۳۴۲۴۲ و، کوم چې د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې په پرتله ۲۱ سلنه زیاتوالی په ډاګه کوي. د ترما پاملرنې لپاره اړتیا په ځانګړي ډول په هلمند، کندز، تخار، غزني، کنړ، زابل او کابل ولایتونو کې، چې جګړې درانه تلفات رامنځ ته کړي، خورا لوړه وه. د راپور په موده کې د روغتیايي کلستر د ۱۵ همکارانو له خوا ۸۹۷۳۵۳ وګړو لپاره چې ۵۳/۴ سلنه یې بنځې او نجونې وي سلا مشورې برابرې کړای شوي.

۴۸. په اګست کې په غزني کې تر ناورین وروسته، ملګرو ملتونو له ساحې له جګړې څخه د پاتې شونو چاودیدونکو توکو چې د ټولني خونديتوب او امنیت لپاره یې گواښ رامنځ ته کړی و، د لرې کولو لپاره ټیمونه واستول. دغو ټیمونو له ۸۰۰۰ څخه د زیاتو خلکو لپاره د دغو توکو د گواښ په اړه معلومات ورکړل. د ۲۰۱۸ له جنوري څخه تر سپتمبر پورې، ټیمونو له ۱۸۸ ټولنو څخه لیدنې کړي، ۱۶۱۱ له جګړې څخه پاتې شوني چاودیدونکي توکي یې له منځه وړي، له خطر ډکې سیمې یې سروې کړي، د دغو توکو د خطر په اړه یې معلومات ورکړي، چې په مجموعي ډول یې د نږدې ۸۱۰۲۳۹ وګړو د مړینې او ژوبلې خطر راکم کړی. د ورته مودې پرمهال، ملګرو ملتونو او همکارو ادارو په لوړه کچه د چاودیدونکو توکو ۴/۹ متر مربع کیلو متره ککره ځمکه پاکه کړې، چې ۶۷ ټولنو ته یې گټه رسیدلې. له پاکستان او ایران څخه د راستنیدونکو د محافظتي انډینو ته په غبرګون کې، په ټول هیواد کې کابو ۱۸۰۳۰۴ وګړو په مرکزونو کې د ماینونو د خطر په اړه پوهه او معلومات ترلاسه کړي.

۴۹. د ماین پاکۍ په برخه کې د افغانستان د نړیوال رول په پیژندلو سره، حکومت د پرسونل ضد ماینونو د منع کنوانسیون د غړو هیوادونو په ۱۷ ناسته کې چې د نومبر له ۲۶ تر ۳۰ په جینوا کې ترسره شوه، وستایل شو.

۵۰. د راپور په موده کې، د پوليو اته نوې قضيې تاييد شوي، چې په دې سره په ۲۰۱۸ کې د قضيو ټولټال شمير ۱۹ ته لوړ شو. د دغه واپروس د شيعو اصلي مرکز کندهار د ۱۹ قضيو څخه ۹ هغه تشکيلوي. په جنوبي ولايتونو (کندهار، هلمند او ارزگان) کې د کور په کور پر واکسينو د بنديز له امله د ۲۰۱۸ له مې راهيسې ۸۴۶۰۰۰ ماشومان نه دي واکسين شوي. په غزني ولايت کې هم ۲۰۰۰۰۰ نورو ماشومانو ته رسيدنه نه ده شوې، چې په دې سره د راپور په موده کې د هيواد په ختيځو او جنوبي سيمو کې د نا واکسين شويو ماشومانو شمير نږدې ۱ ميليون ته رسېږي. د عامې روغتيا وزارت او ملگرو ملتونو اضطراري پلانونه طرحه کړي، چې د نورو لارو چارو په کارونې سره د دغو ماشومانو واکسينو ته رسيدنه وکړي.

۵۱. د اکتوبر تر ۳۱ پورې، وچکالۍ په هيواد کې له ۴۰۱ ولسواليو څخه ۲۲۹ هغه اغيزمنې کړي. د کال له پيل راهيسې د افغانستان په لويديځ کې له ۲۵۰۰۰۰ څخه زيات خلک له کليوالو سيمو څخه بناري مرکزونو ته کوچيدو ته اړ شوي. زياتره تازه بې ځايه شوي وگړي په غير رسمي استوگنځايونو کې له ډيرو کمو بنسټيزو ټولنيزو خدمتونو سره ژوند کوي. زياتره کليوالي ټولني د منابعو له کمښت سره مخ دي، چې د خوړو د پير لپاره خپل څاروي پلوري او د کښت شويو فصلونو راتلونکي حاصلات مصرفوي. د ملگرو ملتونو له معلوماتو سره سم، د وچکالۍ له امله ۳/۵ ميليونه وگړي په سخت ډول د خوړو له ناخونديتوب سره مخ دي او د ژوند ژغورنې او معيشت مرستو ته اړتيا لري. د خوړو د خونديتوب د پړاونو د جامع دسته بندي (Integrated Food Security Phase Classification) د شنې له مخې چې په اکتوبر کې ترسره شوې، ۱۰/۸ ميليونه خلک د خوړو د ناخونديتوب په بېرني يا د ناورين په حالت کې دي.

۵۲. ملگري ملتونه او همکارې ادارې په دې کار کوي څو ټولني د دې جوگه کړي چې د ۲۰۱۹ کرنيز کال لپاره خپل فصلونه کښت کړي او له هغو کورنيو سره مرسته کوي، چا چې لا پخوا خپل کورونه پرېښي. هغه کورنۍ چې د وچکالۍ له امله بناري مرکزونو ته بې ځايه شوي په هماغه اندازه د خوړو بېرني مرسته ترلاسه کوي چې د جگړې له امله يې بې ځايه شوي وگړي ترلاسه کوي. د وچکالۍ اړوند د لا زياتې بې ځايه کيدنې د مخنيوي لپاره په کليوالي سيمو کې پر کورنيو خواړه ویشل شوي. د اکتوبر تر مياشتې پورې ملگرو ملتونو او همکارو ادارو د بادغيس، فارياب، غور، هرات او جوزجان د وچکالۍ په سخت ځپلو ولايتونو کې ۷۰۶۰۰۰ وگړو ته د خوړو مرستې ویشلې دي.

۵۳. په اکتوبر کې، ملگرو ملتونو او همکارو ادارو د وچکالۍ له امله په ۲۰ ولايتونو کې نږدې ۳/۵ ميليونو اړمنو وگړو ته د شپږو نورو مياشتو لپاره خپل ملاتړ وغځاوه. ملگرو ملتونو په اکتوبر کې له يو ميليون پر زياتو خلکو مرستې ویشلې او لا هم دوام لري چې د کال تر پای ته رسيدو مخکې به دغه شمير ۲/۵ ميليونو ته ورسېږي، په داسې حال کې چې همکارې ادارې به پاتې يو ميليونو نورو وگړو ته رسيدنه وکړي. سربيره پر دې، هڅې پيل شوي چې تر ژمي مخکې په ۲۱ ولايتونو کې ۱/۴ وگړو ته د حيواناتو تقويه شوي خواړه، د علوفه جاتو تخم او غنمو مرستې ورسوي. دولت هم له خپلو زيرمو ۶۰۰۰۰ ټنه غنم چمتو کړي. ملگرو ملتونو تر اوسه ۳۰۰۰۰ ټنه ليردولي او نړيوالو مارکيتونو څخه تکميلي اجناس پيري.

۵۴. د راپور په موده کې د خپلې خوښې راستنيدونکو، را ايستل شويو او کډوالو په گډون افغانستان ته ټولټال ۱۱۰۹۵۴ افغانان راستانه شوي. د اگست له ۱۶ د اکتوبر تر ۳۰ پورې، له پاکستان څخه ۴۴۰۰ او له ايران څخه ۱۰۳۱۴۶ نا ثبت شوي کډوال راستانه شوي. په ورته موده کې، ملگرو ملتونو له پاکستان څخه د ۲۶۹۲، له ايران څخه ۶۹۴ او له نورو هيوادونو څخه د ۲۲ کډوالو په راستنيدنه کې مرسته کړې. د ۲۰۱۷ کال په پرتله هيواد ته د راجستر شويو کډوالو راستنيدنه خورا کمه ده (۱۰۵۹۶ له پاکستان، ۴۱۹ له ايران او ۶۸ له نورو هيوادونو څخه). له ايران څخه د نا راجستر شويو راستنيدنه لوړه شوې، چې د ۲۰۱۷ (له جنوري تر سپټمبر پورې) کال د ۳۸۲۰۰۳

په پرتله په ۲۰۱۸ (له جنوري تر سپتمبر پورې) کې ۶۰۲۵۲۴ راستنیدونکي او را ایستل شوي هیواد ته راستانه شوي، چې لامل یې په بنکاره په هیواد کې ناوړه اقتصادي وضعیت گڼل کیږي. د بشرپالنې ادارې هڅه کوي د راستنیدونکو وضعیت ته رسیدنه وکړي او هغوي ته د خورو، نغدو پیسو او نورو بنسټیزو اړتیاوو مرستې برابرې کړي خو له ټولني سره یې ادغام تسهیل شي. په اکتوبر میاشت کې د پاکستان حکومت په دغه هیواد کې د نږدې ۱/۴ میلیونه افغان کډوالو لپاره د ثبت موده د ۲۰۱۹ د جون تر ۳۰ نېټې پورې وغځوله.

۵۵. د بشري لاس رسي په وړاندې خنډونه اوس هم پر خپل ځای دي، چې د اګست له ۱۶ د اکتوبر تر ۳۱ پورې ټولټال ۶۹ پېښو ملګري ملتونه او همکارې ادارې اغیزمنې کړي. د کال له پیل راهیسې د ۲۶ مرستندویه کار کوونکو د وژنې په ګډون ټولټال ۳۱۸ پېښې ثبتې شوي. پر دې سربیره ۴۸ مرستندویه کار کوونکي ټپي شوي، ۷۶ یې تښتول شوي او ۴۶ یې توقیف شوي. ماین پاکان اوس هم د تښتونې او وسله وال تاوتریخوالي له ګواښ سره مخ دي. د جګړې او د دولت ضد عناصرو تر ولکې لاندې سیمو کې بشري لاس رسي لا اوس هم یو دوامداره ننګونه ګڼل کیږي. په اکتوبر کې طالبانو د سره صلیب نړیوالې کمیټې د کارمندانو لپاره د خوندي لارې تضمین تر دوو میاشتو ځنډ وروسته بیا نوي کړ. د سره صلیب د نړیوالې کمیټې له خوا د دغه امنیتي تضمین د بیا نوي کیدو هرکلی وشو.

۵۶. د اکتوبر تر ۳۱ پورې، د بشرپالنې د غبرګون په پلان کې د شاملو فعالیتونو لپاره د ۲۴۸/۲ میلیونه امریکایي ډالرو په ګډون، په افغانستان کې بشري فعالیتونو ۳۱۲/۸ میلیونه امریکایي ډالر مرسته تر لاسه کړې.

شپږم: له نشه یي توکو سره مبارزه

۵۷. حکومت، د نړیوالو شریکبانو په ملاتړ، د نشه یي توکو په وړاندې خپل عملیات جاري ساتلي. د اګست له ۱۶ د اکتوبر تر ۳۱ نېټې پورې، د افغانستان د قانون نافذوونکو چارواکو د نشه یي توکو پر وړاندې ۸۳۵ عملیات ترسره کړي چې په پایله کې یې ۲۶۴۶ کیلو ګرامه هیروین، ۹۰۶۰ کیلو ګرامه مورفین، ۱۲۵۷۸ اوپیم، ۹۴۱ کیلو ګرامه میتامفیتامین، ۲۰۴۰ کیلو ګرامه چرس، ۱۶۲۵۶ کیلو ګرامه بنګ، ۱۱۷۸۷- میتایلینیدوکسی میتامفیتامین (MDMA) ۴۴۱۷ کیلو ګرامه جامد کیمیاوي پیش سازه توکي او ۱۴۳۴۴ لیتره کیمیاوي پیش سازه مایع توکي ضبط کړي. ټولټال د هیروینونو د تولید اته لایراتوارونه هم له منځه وړل شوي؛ ۱۰۱۷ تورن کسان نیول شوي؛ او ۸۶ نقلیه وسیلې، ۱۴۰ میله وسلې او ۳۴۱ ګرځنده موبایلونه او پنځه مخابري ضبط شوي. له نشه یي توکو سره د مبارزې په جریان کې د افغانستان د نشه یي توکو په وړاندې د مبارزې د پولیسو یو افسر وژل شوی.

۵۸. د ملګرو ملتونو د نشه یي توکو او جرمونو دفتر په افغانستان کې د کوکنارو د کښت او تولید د ۲۰۱۸ کال راپور نهایي او په نومبر کې خپور شو. د راپور موندنې د ۲۰۱۷ کال په پرتله د کوکنارو په کښت او تولید کې یو معتدل کموالی په ډاګه کوي، چې د وچکالی له امله په شمالي او لویدیځو برخو کې د دغو توکو په کرڼه او تولید کې د پام وړ کموالی ملاحظه شوي. د کرڼې، اوبو لګولو او مالدارۍ وزارت، له نشه یي توکو سره د مبارزې وزارت او د ملګرو ملتونو د نشه یي توکو او جرمونو د دفتر په ګډ نوبت په کابل ښار کې د اکتوبر پر لومړۍ او دویمه نېټه په افغانستان کې د بدیلې پرمختیا په وده کې د کرنیز ترویج د رول په اړه یو دوه ورځني ملي کنفرانس ترسره کړ. په کنفرانس کې ۱۵۰ کروندګرو او د ترویج مامورینو ګډون کړی و او د خصوصي سکتور له خوا کرنیز تولیدات او تکنالوژیکي پرمختګونو نندارې ته وړاندې او دغه راز د حاصلاتو او حیواني تولیداتو لپاره د بازار موندنې فرصتونه برابر شول.

اوم: د ماموریت ملاتړ

۵۹. د اکتوبر تر ۳۱ نېټې پورې، په ترتیب سره له ۱۱/۱ سلنه، ۸/۵ سلنه او ۳ سلنه تصویب شویو ارقامو سره په پرتله کې، د ماموریت د تشو پوستونو کچه د نړیوالو کارکوونکو لپاره ۷ سلنه، د داخلي مسلکي افسرانو لپاره ۵ سلنه او د ځایي کچې داخلي کارکوونکو لپاره ۳ سلنه وه. د بنځینه کارکوونکو تناسب لا اوس هم ډیر کم دی. د اکتوبر میاشتې تر ۳۱ نېټې پورې په هره کتګورې کې د بنځو د سلنې اندازه په لاندې ډول ده: د نړیوالو کارکوونکو لپاره ۳۶ سلنه، د ملګرو ملتونو د رضاکارانو لپاره ۳۷ سلنه، د داخلي مسلکي کارکوونکو لپاره ۱۳ سلنه او د ځایي کچې د کارکوونکو لپاره ۷ سلنه. د ۲۰۱۸ کال د اګست د لومړۍ او د اکتوبر د ۳۱ نېټو تر منځ، یوناما د سپرک له لارې ۱۹۷ او د هوا له لارې او ۲۳ ماموریتونه او همدارنګه د لاسرسي ۱۰۰۴ معکوس ماموریتونه ترسره کړي د کومو په نتیجه کې چې د یوناما د ساحوي دفترونو استازو د ولسوالۍ څخه لیدنه کړې.

اتم: ملاحظات

۶۰. د زیات شمیر امنیتي، لوژیستيکي او سیاسي ننګونو په ملاحظه کولو سره چې د افغانستان د ټاکنو د مدیریت ادارې ورسره مخ وې، زه تر داسې سختو شرایطو لاندې پر وخت د پارلماني ټاکنو د ترسره کولو هرکلی کوم. دغو ټاکنو یو ځل بیا په دیموکراتیکو پروسو کې د ګډون لپاره د افغان وګړو ژمنتوب په ډاګه کړ. زه د هغو میلیونونو افغان میرمنو او نارینه وو له خوا د ښودل شوي زړه ورتوب او هوډ له امله هیله مند شوي یم، چې پر سترو ځنډونو په برلاسي کیدو او د جدي امنیتي ګواښونو په ننګولو سره په ټول هیواد کې د رایو په کارولو سره د خپلو استازو د غوره کولو لپاره د رایې اچولو لپاره را ووتل. زه د دولت ضد عناصرو له خوا د ټاکنیزې پروسې په اوږدو کې د ملکي وګړو په وړاندې د تاوتریخوالي ډکې عمدي کړنې او د اکتوبر پر ۲۰ پر ټاکنو او اړوندو اهدافو زیات شمیر بریدونه، چې په یوه واحده ورځ کې د تر ټولو د لوړ شمیر ثبت شویو ملکي تلفاتو لامل شول، غنډم. ولسي وګړو ته د جدي زیان اړولو سربیره، دغه ډول تاوتریخوالی د افغان وګړو د سیاسي ګډون پر اساسي حق ښکاره برید دی. په وسله واله جګړه کې د ولسي وګړو د ساتلو لپاره د طالبانو د ترسره شویو ژمنو په یادولو سره، زه پر ټولو خواوو غیر کوم چې د افغانانو هغه حق ته درناوی وکړي، چې د ټاکنیزې پروسې په ټولو پړاوونو کې په ازاد ډول له کومې ویرې یا د تاوتریخوالي له ګواښ پرته ګډون وکړي.

۶۱. په ورته وخت، دا هم باید ومنل شي، چې ټاکنې او پایلې یې له تخنیکي نیمګړتیاوو سره ملې وې، چې ځینې یې د مخنیوي وړ وې او ځینې نور یې د ټاکنو د خپلواک کمیسیون له وسه بهر وې. د انتخاباتي مرکزونو په پرانستلو کې ځنډ، د رایه اچوونکي د تصدیق لپاره د بایو متریک له معرفي سره تړلې ستونزې او د رایه اچوونکو په لیستونو کې تیروتنې د ټاکنو په ورځ د جدي ځنډونو لامل شو، چې له امله یې ځینې رایه اچوونکي پرته له دې چې خپله رایه وکاروي خپلو کورونو ته ستانه شول. د رایو په شمیرنه او فهرست کولو کې له ځنډ سره ملو دغو شاتګونو په ټاکنیز دوران کې په خورا مهم وخت کې د هیواد د انتخاباتي ادارو باوریتوب تضعیف کړ. زه د ټاکنو د مدیریت پر ادارو غیر کوم چې خلکو د باور بیرته ترلاسه کولو لپاره د لومړني ګام په څیر تر ټاکنو په وروسته پروسه کې د پروسې د ټولو خواوو په اړه د ښکاره معلوماتو د برابرولو له لارې شفافیت خوندي کړي. د دې په یادونې سره چې په غزني ولایت کې ټاکنې ترسره نه شوې، زه دولت او د ټاکنو خپلواک کمیسیون د امنیتي، سیاسي او لوژیستيکي موجوده موضوعګانو حل ته هڅوم، خو د غزني خلک د دې وړ شي چې د ولسي جرګې خپل استازي وټاکي. د پاتې نورو ولایتونو لپاره، د ټاکنو خپلواک کمیسیون او د ټاکنیزو شکایتونو کمیسیون باید په باوري، شفافې طریقې او په وخت سره د رایو د شمیرنې او د پایلو د فهرست کولو پروسې د تسریع کولو لپاره هر شونې کار ترسره کړي.

۶۲. د ۲۰۱۹ کال په اپریل کې د ولسمشریزو ټاکنو په رارسیدو سره، زه د ټاکنو د مدیریت ادارې د ولسي جرګې له ټاکنو څخه د زده شویو لوستونو پر بنسټ د مناسبو اقداماتو ترسره کولو ته هڅوم خو همغږي پریکړه نیونه

او په وخت سره د ټولو اړینو طرز العملونو تطبیق یقیني شي. په مساوي ډول، دا حیاتي او مهمه ده چې ټول سیاسي شریکباني د ټاکنیزې پروسې مسوولیت ومني. تر ټاکنو مخکې د سیاسي گوندونو له خوا د ټاکنو د خپلواک کمیسیون د ولایتي دفترنو تړل شو د بایو متریک ټکنالوژي معرفي کولو ته کمیسیون اړ کړي، د تیاریو د کلیدي فعالیتونو په بشپړولو کې د جدي ځنډ لامل شول. د بایو متریک له غوښتنې سره د دولت ناوخته موافقې تر ټاکنو په مخکې مهمه اونیو کې د کمیسیون ظرفیت تر فشار لاندې راوست. په داسې حال کې چې سوله ییز لاریون د ټولو افغانانو اساسي حق دی، خو زه د ځینو سیاسي گوندونو او نوماندانو له خوا د ځنډ رامنځ ته کوونکو ټاکنیکونو د کارونې په اړه اندیښمن یم. دغه ډول ټاکنیکونه کولای شي نور خلک د رایې کارونې له خپل حق څخه محروم کړي، او که چیرې په سیستماتیک ډول ادامه پیدا کړي، د انتخاباتي سیستم د تضعیفولو گواښ رامنځ ته کوي. څرنګه چې دولت او د ټاکنو د مدیریت ادارې د ولسمشریزو ټاکنو لپاره پر تیاریو بوخت دي، زه د نوماندانو، سیاسي گوندونو او د مدني ټولني سازمانونو په گډون پر ټولو شریکانو غږ کوم چې د ټاکنیزې پروسې په ټولو برخو کې په رغنده ډول گډون وکړي. یوازې د مشرانو او د افغانستان د ادارو د ریښتنو او گډو هڅو له لارې به افغان وگړو ته د دې فرصت تضمین شي چې په داسې ټاکنو کې خپله رایه وکاروي چې د دوي په گډون ارزې او ددې تضمین رامنځ ته شي چې د هغوي رایو ته به درناوی کيږي.

۶۳. زه پر ملکي وگړو د وسله واله جگړې د ناوره اغیز په اړه خورا اندیښمن یم، څرنګه چې یوناما د ملکي مړینو د لوړو شمېرو ثبتول جاري ساتلي. په داسې حال کې چې د جگړې په ډگر کې هڅې د ځمکنیو نښتو له امله په ملکي تلفاتو کې د کموالي لامل شوي، خو د ځانمرگو او هوايي بریدونو له امله په ملکي تلفاتو کې متداوم لوړوالی د اندیښنې وړ دی. د دولت ضد عناصرو له خوا د ملکي وگړو زیاتیدونکې په نښه کول د جدي اندېښنې وړ ده څرنګه چې د هغو وگړو په وړاندې چې په ټاکنیزه پروسه کې یې گډون کاوه د ترسره شوي تاوتریخوالي سره په ډاګه شو. زه د جگړې له ټولو بنکیلو خواوو غوښتنه کوم چې د بشري حقونو او بشرپالنې تر نړیوالو قوانینو لاندې د خپلو مکلفیتونو درناوی وکړي او د دولت ضد عناصر باید د ملکي وگړو او ملکي زیربناوو په وړاندې خپل بریدونه ودرولي.

۶۴. د ملکي وگړو په ژوند کې د جگړې لور او زیاتیدونکې بیه د دې ښکارندوی دی، چې د سوله ییزو خبرو اترو له لارې د جگړې پای ته رسول یوه داسې خورا مهمه چاره ده چې په افغانستان کې نورې ټولې چارې د دې تابع وي. د افغان مالکیت د اصل په ساتلو سره، زه حکومت دې ته هڅوم چې د سولې پروسې ټول شمولیت پیاوړي کړي، د دې په یقیني کولو کې چې په هر پړاو کې مختلفې نظریې په پام کې نیول شوي. د طالبانو او نړیوالې ټولني د غړو ترمنځ د اړیکو د وروستي پراخوالي په یادولو سره، زه د طالبانو لپاره د دې اړتیا په ډاګه کوم چې د یوې داسې ازادې سره له افغان حکومت سره په مستقیمو خبرو اترو کې ښکیل شي چې د جگړې حل ته ورسېږي. په دې برخه کې ملګري ملتونه چمتو دي چې د هرې شونې وسیلې له لارې د سولې له ټولو هڅو سره مرسته وکړي.

۶۵. زه په افغانستان کې د ښځو او نجونو په وړاندې د تاوتریخوالي د شتون په اړه سخت اندیښمن یم. دغه ډول تاوتریخوالي د سخت بشري کړاو لامل کیږي، کورنیو ته شدید زیان اروي او په عامه ژوند کې د ښځو بشپړ گډون له ځنډ سره مخ کوي. د دې په رڼا کې، د حکومت له خوا د تخنیکي کمېټې جوړول چې د ښځو په علیه د تاوتریخوالي د له منځه وړلو د ۲۰۰۹ کال قانون بیا کتنه وکړي، یو هڅوونکی گام دی. زه هیله من یم دغه بیا کتنه به له تاوتریخوالي څخه د ټولو افغان ښځو او نجونو لپاره د یوې پیاوړې او د حقونو پر بنسټ د قانوني ژغورنې لامل شي.

۶۶. د بشرپالنې، روغتیا او پوهنې کارمندان لا اوس هم د منلو نه وړ گواښونو سره مخ دي، په داسې حال کې دوي په ټول هیواد کې مهمې چارې مخ ته وړي. زه د روغتیايي مرکزونو او کارمندانو په وړاندې په بریدونو کې د

زیاتوالي او دغه راز پر ښوونځیو د بریدونو او پوهنیزې پروسې د اخلاص په اړه سخت اندیښمن یم. تر هېڅ ډول شرایطو لاندې دغه ډول بریدونه او فعالیتونه د توجیه وړ نه دي. زه د جګړې له ټولو ښکیلو خواوو غوښتنه کوم ټول اقدامات په پام کې ونیسي خو د روغتیايي مرکزونو لپاره د دې زمینه برابره کړي چې پرته له کوم اخلاص څخه فعالیت ترسره کړي او پرته له کومې مداخلې د هلکانو او نجونو د تعلیم حق ته درناوی وکړي. په ورته وخت کې د دولت ضد عناصرو له خوا د هڅو وروستۍ څپه چې د ماین پاکۍ عملیات د ماین پاکانو د گواښونو، تهدیدونو او تېښتونو له لارې له خنډ سره مخ کړي، د ژوند ژغورنې پروژې له خنډ او خنډ سره مخ کړي. ټولې خواوې باید د ماین پاکۍ ټیمونو لپاره اغیزمنو سیمو ته له کوم خنډ پرته لاس رسې برابر کړي.

۶۷. د بې ثباته چاپیریال سره سره، افغانستان په تیر یوه کال کې د پانګونې چاپیریال په ښه کولو کې پرمختګ کړی، چې د نړیوال بانک په درجه بندۍ کې د سوداګرۍ لپاره د اسانتیاوو په برابرولو کې له ۱۸۳ درجې څخه ۱۶۷ ته لوړ شوی. د افغانستان لپاره دغه لومړۍ پورته تګ هیواد په نړیواله کچه د پرمختګ کوونکو په ډله کې ځای کوي. دغه د ستاینې وړ پایله د ځای بساینې د ترلاسه کولو لپاره د اقتصادي ودې د رامنځ ته کولو په ګډون، د لیرد د لسیزې (۲۰۲۴-۲۰۱۵) د موخو په لور د پرمختګ ښکارندوی دی. له اداري فساد سره د مبارزې د ستراتیژۍ کتنه د حکومت لپاره د دې مهم فرصت رامنځ ته کوي چې د ملګرو ملتونو د اداري فساد په وړاندې تر کنوانسیون لاندې د افغانستان د ژمنو سره سم، خپل رسمي چوکاټ ښکاره او څرګند کړي چې له اداري فساد سره د مبارزې هڅې رهنمایي کوي. زه حکومت د دغې پروسې په اوږدو کې د مدني ټولني له سازمانونو او نړیوالو شریکبانو سره د خپل رغنده ګډون جاري ساتلو ته هڅوم.

۶۸. د افغانستان په اړه د وزیرانو د کچې په کنفرانس کې چې د نومبر پر ۲۷ او ۲۸ په جینوا کې ترسره شو، نړیوالې ټولني له افغانستان سره خپل دوامدار ملاتړ په ډاګه کړ او خبرې اتري د حکومت د اصلاحاتو پر اجندا متمرکزې وې. څرنګه چې یې په کنفرانس کې یادونه وشوه، حکومت د دغې اجندا د کلیدي عناصرونو په اړه پرمختګ کړی، لکه د ۱۰ لومړیتوب لرونکو پروګرامونو نهایی کول، د پراخو مالي اصلاحاتو پلي کول او په عامه ژوند کې د ښځو ګډون ته وده ورکول. په نورو برخو کې پرمختګ محدود پاتې دی. زه د افغانستان او نړیوالو مرستندویانو له خوا د جینوا د دوه اړخیزې حساب ورکونې د چوکاټ د تایید هرکلی کوم. دغه چوکاټ د افغانستان د سولې او پرمختیا د ملي چوکاټ سره سم د راتلونکو دوو کلونو لپاره په دوه اړخیز ډول د اصلاحاتو د منل شویو لومړیتوبونو لپاره ښکاره طرحه برابروي. ملګري ملتونه به له حکومت سره د همغږي ملاتړ برابرولو ته ادامه ورکړي، څرنګه چې حکومت د هیواد د ټولو وګړو د ګټې لپاره د اصلاحاتو خپله اجندا تطبیقوي، البته له داسې یوې ارادې سره چې د لیرد د لسیزې په اوږدو کې سوله، پرمختیا او پر ځان بساینه ترلاسه شي.

۶۹. زه په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د ټولو کارکوونکو او د افغانستان لپاره زما د ځانګړي استازي او په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د مرستندویه پلاوي د مشر تدامیچي یاماموتو څخه تر ننګونو ډکو شرایطو لاندې د هغوي د دوامداره تعهد لپاره چې موخه یې د افغانانو د ملاتړ په برخه کې زموږ د ژمنو سرته رسول دي، مننه کوم.